

Brüssel, 28. mai 2018
(OR. en)

9418/18

Institutsioonidevahelised
dokumendid:
2018/0107 (COD)
2018/0108 (COD)

JAI 516
COPEN 166
CYBER 117
DROIPEN 76
JAIEX 56
ENFOPOL 284
DAPIX 158
EJUSTICE 62
MI 399
CODEC 873

MÄRKUS

Saatja: Eesistujariik

Saaja: Nõukogu

Teema: Elektroonilised tõendid

a) Määrus, mis käsitleb Euroopa andmeesitamismäärust ja Euroopa andmesäilitamismäärust elektrooniliste tõendite hankimiseks

b) Direktiiv tõendite kogumiseks määratud õiguslike esindajate kohta
= Poliitiline mõttevahetus

I. Sissejuhatus

17. aprillil 2018 võttis komisjon vastu kaks seadusandlikku ettepanekut: *määruse ettepanek, mis käsitleb Euroopa andmeesitamismäärust ja Euroopa andmesäilitamismäärust elektrooniliste tõendite hankimiseks kriminaalasjades*¹ ning *direktiivi ettepanek, millega kehtestatakse ühtlustatud normid kriminaalmenetluses tõendite kogumise eesmärgil esindajate määramise kohta*². Nende ettepanekute eesmärk on parandada elektrooniliste tõendite piiriülest kättesaadavust, luues õigusraamistiku teenuseosutajate esindajatele otseselt adresseeritud kohtuotsuste jaoks, ilma nende esindaja asukohaliikmesriigi ametiasutuse sekkumiseta.

¹ 8110/18.

² 8115/18.

Esimestel eksperdiaruteludel ja arutelul CATSis ilmnes mitu poliitiliselt tähtsat küsimust, mida eesistujariik soovib tõstatada justiits- ja siseküsimuste nõukogu 4. juuni istungil, et saada poliitilisi suuniseid nii ettepanekuid käsitlevatel tulevastel läbirääkimistel võetava suuna kohta kui ka ELi selle valdkonna välissuhete osas peamiste partnerite, näiteks USAga.

II. Komisjoni seadusandlike ettepanekute kohaldamisala

2. Väljendades heameelt ettepanekute üle, avaldas mitu delegatsiooni kahetsust kavandatava määruse piiratud kohaldamisala üle, kuna see ei käsitle *vahetut juurdepääsu elektroonilistele töönditele* (vahetu juurdepääs andmetele ilma kolmanda isiku (teenuseosutaja) vahendajana sekkumiseta) ega *andmeside reaalsajas pealtkuulamist*. Mitu delegatsiooni olid seisukohal, et neid kahte elementi tuleks käsitleda, kuna need vastavad operatiivvajadusele ning seega tuleks neid rohkem ja detailsemalt uurida. Arvamused lähevad siiski lahku küsimuses, kas selleks tuleks need elemendid lisada praegustesse ettepanekutesse või pigem käsitleda neid praeguste ettepanekutega paralleelselt, et mitte viivitada käimasolevate läbirääkimistega või neid pikendada.
3. Seoses *andmeside reaalsajas pealtkuulamisega* on seni esitatud järgmised tähelepanekud:
 - see meede on tundlik ja sekkuv,
 - selline võimalus on riigisisestel tingimustel olemas enamiku liikmesriikide õiguses, Euroopa uurimismääruse direktiivis ja USA välisriikide andmete seaduslikku kasutamist selgitavas seaduses (*CLOUD Act*); mis tahes ELi alust andmeside reaalsajas pealtkuulamiseks tuleks vaadelda laiemas raamistikus ja võtta arvesse vajadust varustada liikmesriikide ametiasutused kõikide vahenditega, et võidelda kuritegevusega digitaalajastul (USA kolleegidel on sellised vahendid olemas). Lisaks osutasid liikmesriigid, et selle meetme puhul peaks kaaluma ka võimalust hõlmata reaalsajas pealtkuulamine USA *CLOUD Act*'i alusel sõlmitava täitekokkuleppega vastastikkuse alusel.

4. Seoses vahetu juurdepääsuga elektroonilistele tõenditele on seni esitatud järgmised tähelepanekud:
- olukordades, kus andmete asukoht on kaotsi läinud või kus teenuseosutaja ei tee koostööd, on tegemist mõjusa vahendiga, mis võimaldab liikmesriigi ametiasutustel pääseda kaudsel viisil ligi andmetele, mis saavad kättesaadavaks pärast seadme läbiotsimist ja arestimist või pärast kontole juurdepääsuks vajalike seaduslikult saadud volituste kasutamist;
 - praegu on liikmesriikides sellist vahetut juurdepääsu reguleerivad õigusnormid, eriti kaitsemeetmed ja volitused, väga erinevad;
 - ühise ELi raamistiku võimalik loomine oleks kasulik, kuid ELi sellist lähenemisviisi tuleks neid erinevaid riiklikke õigusraamistikke arvesse võttes hoolikalt kaaluda ja paljusid õiguslikke küsimusi, sealhulgas sobiva õigusliku aluse kindlaksmääramist, tuleks hoolikalt analüüsida.
5. ***Ministritel palutakse vahetada arvamusi selle küsimuse kiireloomulisuse üle ning selle üle, kuidas jätkata arutelu ELi raamistiku loomise kohta, et lähitulevikus käsitleda „vahetut juurdepääsu elektroonilistele tõenditele“ ja „andmeside reaalaajas pealtkuulamist“.***

III. Hiljutised rahvusvahelised arengud ja USA *CLOUD Act*'i mõju

6. USA kongressi poolt 23. märtsil 2018 vastu võetud *CLOUD Act*'is³ on 1986. aasta salvestatud sideandmete seadusesse (*Stored Communications Act*) tehtud muudatuse kaudu täpsustatud, et USA teenuseosutajad on kohustatud järgima USA korraldusi sisuandmete avaldamise kohta, olenemata sellest, kus need andmed on salvestatud⁴. Peale selle võimaldab USA *CLOUD Act* sõlmida välisriikide valitsustega teatavatel tingimustel täitekokkuleppeid, mille alusel saavad USA teenuseosutajad anda täitekokkuleppes kindlaks määratud tingimuste kohaselt sisuandmeid otse üle asjaomaste välisriikide valitsustele (ja kuulata pealt traatsidet).

³ *Clarifying Lawful Overseas Use of Data.*

⁴ Nii muutub ebaoluliseks otsus, mis tehakse selles küsimuses käimasolevas kohtuasjas USA vs. Microsoft Corporation, st küsimuses, kas USA õiguskaitseasutused võivad 1986. aasta *Stored Communications Act*'ile tuginedes nõuda USAs asuvalt teenuseosutajalt kohtumääruse alusel USAst väljaspool asuvas serveris oleval e-posti kontol salvestatud teabe üleandmist.

7. Märtsis toimunud justiits- ja siseküsimuste nõukogu istungil pooldasid ministrid sellega seoses ELi ühtset lähenemisviisi USA suhtes, toonitades, et see mitte üksnes ei aitaks väga palju kaasa õigusselguse tagamisele teenuseosutajate ja liikmesriikide pädevate asutuste jaoks vaid hoiaks ära ka erinevate skeemide leviku, killustumise ELis ja liikmesriikide ebavõrdse kohtlemise.
8. 18. mail toimunud CATSi koosolekul selgitasid komisjon ja nõukogu õigustalitus, et EL on pädev alustama selliseid läbirääkimisi USAga ning et liikmesriigid ei peaks alustama kahepoolseid läbirääkimisi. Komisjon rõhutas samuti mõnd eespool osutatud hüve. Komisjon ja eesistujariik selgitasid ELi asjakohast pädevust ka ELi ja USA ministrite kohtumisel 22.–23. mail 2018 Sofias.
9. ELi ja USA vahelise täitekokkuleppe sõlmimist tuleks vaadelda ka äsja kohaldama hakatud isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 48 sätete valguses. Selles artiklis on sätestatud, et *„otsust, millega nõutakse vastutavalt töötlejalt või volitatud töötlejalt isikuandmete edastamist või avaldamist, võib tunnustada ja selle mis tahes viisil täitmisele pöörata üksnes siis, kui kõnealune otsus põhineb nõude esitanud kolmanda riigi ja liidu või liikmesriigi [...] rahvusvahelisel lepingul, [...] ilma et see piiraks muid [...] peatüki [V] kohaseid edastamise aluseid“*.
10. Lõpuks tuleks tulevaste suhete kindlaksmääramisel pöörata erilist tähelepanu vastavates õigustekstides sisalduvatele normidele nende juhtumite puhul, kus teenuseosutajad satuvad vastuoluliste riiklike õigusaktide vahele. USA *CLOUD Act* sisaldab viisakusklauslit (*comity clause*)⁵, samas kui ELi määruse eelnõu artiklis 15⁶ sätestatakse vastuoluliste kohustuste puhuks läbivaatamismenetlus. Vastastikkuse ja tegevuse tulemuslikkuse tagamiseks on vaja neid sätteid hoolikalt ja üksikasjalikult analüüsida.

⁵ Viisakusklausel võimaldab teenuseosutajatel paluda USA kohtul tühistada andmete säilitamist või avalikustamist käsitlev korraldus või seda muuta, juhul kui teave puudutab mitte USA kodanikku ja kui nad seda korraldust täites rikuksid sellise riigi seadusi, kellel on sõlmitud USAga täitekokkulepe, milles sätestatakse teenuseosutajatele asjaomase riigi seaduste alusel samasugused võimalused.

⁶ Artikliga 15 nähakse ette dialoog asjaomase kolmanda riigi keskasutusega. Euroopa andmeesitamismäärus täidetakse ja andmed esitatakse üksnes juhul, kui kõnealusel asutusel ei ole vastuväiteid.

11. Ministritel palutakse kinnitada oma soovi alustada USAga kiiresti läbirääkimisi ELi ja USA vahelise täitekokkuleppe sõlmimiseks ning neid kutsutakse üles taotlema, et komisjon esitaks nõukogule kiiresti soovitus sellekohaste läbirääkimisvolituste kohta. Ministreid kutsutakse üles paluma, et komisjon astuks samasuguseid samme seoses Budapesti konventsiooni teise lisaprotokolliga, mida praegu Euroopa Nõukogu egiidi all koostatakse.
